

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

HAKİM AYDIN / TÜRKİYE KARARI

(Başvuru No. 4048/09)

KARAR

Madde 5 § 1 • Başvuranın eğitimde anadilinin kullanılmasına yönelik terör propagandasına katıldığı ve gösteriler sırasında eğitim hakkını engellediği gerekçesiyle yasaya aykırı olarak tutuklanması • Bir suçun işlendiğine dair şüphelenilmesini gerektiren inandırıcı nedenler
Madde 11 • Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası açısından varılan tespit dikkate alındığında "kanun tarafından öngörülme" barışçıl toplanma özgürlüğü

STRAZBURG

26 Mayıs 2020

KESİNLEŞME TARİHİ
26 Ağustos 2020

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Hakim Aydın / Türkiye davasında,

Başkan,

Robert Spano,

Hâkimler,

Marko Bošnjak,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Arnfinn Bårdsen,

Darian Pavli,

Saadet Yüksel

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla, Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 24 Mart 2020 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı olan Hakim Aydın'ın ("başvuran") 15 Ocak 2009 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (No. 4048/09) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Diyarbakır Barosuna bağlı Avukat M.A. Altunkalem tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, tutuklanmasının, Sözleşme'nin 5 ve 11. maddelerine ihlal teşkil ettiğini iddia etmektedir.

4. Başvuru, 6 Ocak 2014 tarihinde Hükümete bildirilmiştir.

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Olayların meydana geldiği tarihte, 1986 doğumlu olan başvuran, Diyarbakır Üniversitesinin Ziraat Fakültesinde öğrencidir.

6. Güvenlik güçleri tarafından düzenlenen tutanaklardan, 15 Ekim 2008 tarihinde, eğitimde anadilin kullanılmasına yönelik bir kampanya kapsamında birçok gösterinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu gösteriler sırasında, “Anadili ihlal edilemez bir haktır!”, “Anadilimiz bizim onurumuzdur!”, “PKK halktır, halk burada!” şeklinde sloganlar atılmış ve anadilinin talep edilmesine ilişkin pankartlar sallanmıştır. Öte yandan, bazı sınıflar işgal edilmiş ve dersler bazı göstericiler tarafından uygulanan güç ve şiddet nedeniyle engellenmiştir.

Başvuran, söz konusu tarihte, Diyarbakır Üniversitesi kampüsünde düzenlenen basın açıklamasına, yürüyüşe ve oturma eylemine katılmıştır. Başvuranın katıldığı olayların barış bir şekilde gerçekleştiği tespit edilmektedir.

7. Başvuran, 16 Ekim 2008 tarihinde, polis tarafından yakalanmış ve Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünün Terörle Mücadele Şubesinde gözaltına alınmıştır. Yakalama tutanağından, başvuranın eğitimde anadilinin kullanılmasına yönelik bir kampanya yürüttüğünden ve eğitim hakkını engellediğinden şüphelenildiği anlaşılmaktadır.

8. Başvuran, 19 Ekim 2008 tarihinde, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünün Terörle Mücadele Şubesinde görevli polisler tarafından sorgulanmıştır. Sorgulama tutanağından, başvuranın PKK (Kürdistan İşçi Partisi, yasa dışı silahlı bir örgüt) yöneticilerinin talimatıyla düzenlenen “anadilde eğitim hakkı” konulu kampanya aracılığıyla terör örgütü lehine propaganda yaptığından şüphelenildiği anlaşılmaktadır. Başvuran, susma hakkını kullanmıştır.

9. Aynı gün, kendi avukatından yardım alan başvuran, Cumhuriyet Savcısı tarafından sorgulanmıştır. Başvuran, yalnızca 15 Ekim 2008 tarihli kampanya hareketlerine katılması hakkında değil, aynı zamanda yakalanmasından bir yıldan daha fazla bir süre önce meydana gelen, Nevruz Bayramı şenlikleri (Kürt geleneğine göre yeni yıl), PKK lideri A.Ö.nün doğum gününü kutlamak için 5 Nisan 2007 tarihinde düzenlenen toplanmalar ve A.Ö.yü desteklemek için düzenlenen 11 ve 16 Eylül 2007 tarihli yürüyüşler şeklindeki farklı faaliyetler veya gösteriler hakkında da sorgulanmıştır.

Başvuran, ifadesinde, 11 ve 16 Eylül 2007 tarihli yürüyüşlere katıldığını reddetmiş; diğer yandan, 20 Mart 2007 tarihli Nevruz Bayramı şenliklerine ve Çevre Koruma Haftası kapsamında 5 Nisan 2007 tarihinde düzenlenen ağaç dikme etkinliğine katıldığını kabul etmiştir. Başvuran aynı zamanda, [15 Ekim 2008 tarihli] yürüyüş sırasında herhangi bir yasa dışı slogan atmadığını belirtmiştir. Başvuranın avukatı, müvekkilinin bu faaliyetlerin yasal faaliyetler olduğunu düşünerek, bu faaliyetlere katıldığını iddia etmiştir.

10. Başvuran, yine 19 Ekim 2008 tarihinde, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinde görevli nöbetçi hâkim tarafından sorgulanmıştır. Başvuran, Cumhuriyet Savcısı'nın huzurunda verdiği ifadelerini tekrarlamış ve eğitimde anadilinin kullanılmasına yönelik bir kampanya kapsamında Diyarbakır Üniversitesi kampüsünde düzenlenen basın açıklamasına, yürüyüşe ve oturma eylemine kendi isteğiyle katıldığını iddia etmiştir. Başvuranın avukatı, müvekkilinin aynı zamanda gözaltına alınmasından bir yıldan daha fazla bir süre önce meydana gelen eylemler hakkında sorgulanmasına itiraz etmiştir. Başvuranın avukatı, belirli bir ikametgâhı bulunan bir öğrenci olan müvekkilinin tutuklanmasının çok sert bir tedbir olduğunu belirtmiştir.

Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının somut olayla ilgili kısmı, aşağıdaki şekilde anlatılabilir:

“Şüphelilere atfedilen suçun niteliği, yani terör örgütü lehine propaganda [eylemleri], mevcut delil durumu, kuvvetli şüphelerin varlığı [ve] atfedilen suçun “katalog” suçlar arasında yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi uyarınca, şüphelinin tutuklanmasına karar verilmesi gerekmektedir (...)”

11. Başvuran, 21 Ekim 2008 tarihinde, tutuklama kararına itirazda bulunmuştur. Başvuran öncelikle, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (“CMK”) 100. maddesinde sıralanan koşulların tutuklanmasına karar vermek için oluşmadığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, başvuran bütün delillerin toplandığını ve kaçma riskinin bulunmadığını ve kendisinin belirli bir ikametgâhı bulunan bir öğrenci olduğunu ifade etmiştir. Başvuran, dolayısıyla - en azından - kefaletle serbest bırakma gibi alternatif tedbirlerin dikkate alınmasını talep etmiştir. Öte yandan, başvuran, toplanmalara katılmasının terör örgütü lehine propaganda eylemi olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

12. Başvuran, başvuru formunda ve görüşlerinde, bu itirazın bununla birlikte, ilgili karar sunulmaksızın ve tarihi belirtilmeksizin Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedildiğini belirtmiştir.

13. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı, 28 Ekim 2008 tarihinde, başvuran ve diğer iki şüpheli hakkında bir iddianame düzenlemiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı, başvuranı, şu toplanmalar sırasında terör örgütü lehine propaganda yapmakla (3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin 2. fıkrası) suçlamıştır: Bir siyasi parti tarafından 25 Kasım 2007 tarihinde düzenlenen kamuya açık miting; 20 Mart 2007 tarihinde düzenlenen Nevruz şenlikleri; A.Ö.nün doğum gününün kutlanması dolayısıyla 5 Nisan 2007 tarihinde düzenlenen ağaç dikimi gibi faaliyetler.

Cumhuriyet Savcılığı, bu faaliyetler sırasında, PKK veya lideri A.Ö. lehine sloganların atıldığını belirtmiştir.

Diğer taraftan, 15 Ekim 2008 tarihli olaylara ilişkin olarak, Cumhuriyet Savcılığı, başvuranın bu olaylara katıldığı tespit edilmiş olsa bile, sloganlar attığının veya başka bir yasa dışı eylem gerçekleştirdiğinin düşünülmesini sağlayacak herhangi bir delil unsurunun bulunmadığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, Cumhuriyet Savcılığı, bu olaylarla ilgili dosyanın ayrılmasına ve genel yetkili Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesine karar vermiştir.

14. Başvuran, 4 Kasım 2008 tarihinde, yeniden tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebinde bulunmuştur. Başvuran özellikle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinde belirtilen koşulların oluşmadığını belirtmiştir.

Başvurana göre, tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebi, 10 Kasım 2008 tarihinde reddedilmiştir (Bu karar taraflarca sunulmamıştır).

Başvuran, 17 Kasım 2008 tarihinde, 10 Kasım 2008 tarihli karara itiraz etmiştir. Başvuran, bu itirazın, bununla birlikte, ilgili karar sunulmaksızın ve tarihi belirtilmeksizin reddedildiğini ileri sürmektedir.

15. Ağır Ceza Mahkemesi, tahliye talebini sunan başvurayı dinlemesinin ardından, 4 Aralık 2008 tarihinde, ilgilinin tutukluluk halinin devamına karar vermiş ve aşağıdaki ifadelerle ilgilinin tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebini reddetmiştir:

“Sanık Hakim Aydın ile ilgili olarak, kuvvetli şüphelerin varlığını haklı gösteren unsurları ve atfedilen suçun CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasında sıralanan suçlar arasında yer almasını dikkate alarak, tutukluluk halinin devamına karar verilmesi ve tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebinin reddedilmesi gerekmektedir (...)”

16. Başvuran, 5 Aralık 2008 tarihinde, 4 Aralık 2008 tarihli karara itiraz etmiştir. Başvuran özellikle, kendisine atfedilen suçun CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasında sıralanan suçlar arasında yer almadığını belirtmiştir.

Başvuran, başvuru formunda ve görüşlerinde, bu itirazı için karar sunulmaksızın ve tarih belirtilmeksizin Ağır Ceza Mahkemesi tarafından itirazının reddedildiğini belirtmiştir.

17. Başvuran, 24 Aralık 2008 tarihinde, yeniden tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebinde bulunmuştur. Başvuran özellikle, tutukluluk halinin devamının Anayasa'nın 25. maddesi (düşünce özgürlüğü), 26. maddesi (ifade özgürlüğü) ve 34. maddesi (barışçıl toplanma özgürlüğü) tarafından güvence altına alınan haklarına ihlal teşkil ettiğini belirtmiştir. Başvuran bilhassa, 15 Ekim 2008 tarihli olaylara ilişkin ceza soruşturması dosyasının Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığına gönderildiğini ve söz konusu eylemlere ilişkin Diyarbakır Asliye Ceza Mahkemesinde kendisi hakkında ceza davası açıldığını vurgulamıştır (Dava dosyası, bu yargılamada varılan sonuç hakkında herhangi bir unsur içermemektedir).

18. Ağır Ceza Mahkemesi, 22 Ocak 2009 tarihinde, bir duruşma yapmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, bu duruşma sırasında, öncelikle 24 Aralık 2008 tarihinde başvuran tarafından sunulan tahliye talebini aldığını belirtmiştir. Ardından Ağır Ceza Mahkemesi, art arda Cumhuriyet Savcısı'na, başvurana ve avukatına söz vermiştir. Cumhuriyet Savcısı, atfedilen suçun niteliğini, delillerin büyük ölçüde toplanmasını dikkate alarak ve daha önce geçirilen tutukluluk süresini göz önünde bulundurarak, başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere tahliyesini talep etmiştir. Başvuran ve avukatı da tahliye talebini tekrarlamışlardır.

Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmesine karar vermiştir. Söz konusu mahkemenin kararının somut olayla ilgili kısmı aşağıdaki şekilde anlatılabilir:

“Atfedilen suçun niteliği ve içeriği, mevcut delil durumu dikkate alındığında ve daha önce geçirilen tutukluluk süresi göz önünde bulundurulduğunda, sanığın tutuksuz yargılanmak üzere tahliyesine karar verilmesi gerekmektedir (...)

19. Öte yandan, Ağır Ceza Mahkemesi 6 Mayıs 2010 tarihinde, başvuranı 5 Nisan 2007 tarihli gösteriye katılması nedeniyle PKK lehine propaganda yapma suçunu işlediği sonucuna varmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranı 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca on ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Söz konusu mahkûmiyet kararı, iki yıldan daha az süreli cezaların infazının ertelenmesine ilişkin 5271 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi nedeniyle ertelenmiştir. Buna karşın, 20 Mart ve 25 Kasım 2007 tarihli toplanmalara ilişkin olarak, Ağır Ceza Mahkemesi, yeterli delilin bulunmaması nedeniyle başvuranın aynı suçtan beraat etmesine karar vermiştir.

4. Ağır Ceza Mahkemesi, 4 Şubat 2011 tarihinde, başvuran tarafından yapılan itirazı reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI

20. Olayların meydana geldiği tarihte, CMK’nın 100. maddesi aşağıdaki gibidir:

“1. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

2. Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın (...) kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık (...) veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,”

Türk hukukunda, CMK’nın 100. maddesinin üçüncü fıkrasında listelenen suçlar, “katalog suçlar” olarak değerlendirilmektedir. Bu suçların işlenmesine ilişkin olarak, “kuvvetli şüphelerin” varlığını gösteren olayların bulunması halinde, ulusal mahkemeler, yalnızca atfedilen suçun üçüncü

fıkra da sıralanmasını dikkate alarak, bir tutuklama nedeninin varlığını (kaçma riski veya delilleri değiştirme ve tanıklara, mağdurlara ve diğer kişilere baskı yapılması riski, bk., CMK'nın 100. maddesinin ikinci fıkrası) varsayma imkânına sahiptirler. 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 2. fıkrasında (terör örgütü lehine propaganda yapma) ve Türk Ceza Kanunu'nun ("TCK") 112. maddesinde (eğitimi engelleme) öngörülen suçlar, bu suçlar arasında yer almamaktadır. Olayların meydana geldiği tarihte yürürlüğe girdiği şekliyle, CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasının ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),
2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),
3. Silahla işlenmiş kasten yaralama (madde 86, fıkra 3, bent e) ve (...) ağırlaştırılmış kasten yaralama (madde 87),
4. İşkence (madde 94, 95),
5. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),
6. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
7. Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),
10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),
11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 313, 314, 315),

b) (...) Silah kaçakçılığı

c) (...) Zimmet suçu

d) (...) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar

e) (...) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

f) (...) Kasten orman yakma suçları (...)”

21. Olayların meydana geldiği tarihte, CMK’nın 109. maddesi uyarınca, tutuklama nedenleri oluşsa bile, hâkim, en fazla üç yıl hapis cezası verilebilen bir şüphelinin tutuklanmasına karar vermek yerine, ilgiliyi adli kontrol altına alma imkânına sahiptir.

22. CMK’nın 141 ve 142. maddelerine ilişkin olarak, özellikle *Adıgüzel ve diğerleri/Türkiye* (No. 65126/09, 13 Şubat 2018) kararının 14. ve 15. paragraflarına bakınız.

23. Olayların meydana geldiği tarihte, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin 2. fıkrası aşağıdaki gibidir:

“Terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (...)”

Öte yandan, Türk Ceza Kanunu’nun 112. maddesi uyarınca, eğitimin engellenmesi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacak bir suç teşkil etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

24. Başvuran, 19 Ekim 2008 tarihinde tutuklanmasının, Sözleşme’nin 5. ve 6. maddelerini ihlal ettiğini ileri sürmektedir. Başvuran, 15 Ekim 2008 tarihinde barışçıl bir gösteriye katıldığı gerekçesiyle özgürlüğünden yoksun bırakıldığını iddia etmektedir.

Davaya ilişkin olay ve olguların hukuki nitelendirmesi konusunda yetki sahibi olan Mahkeme, davanın özünde, başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılmasının hukuka uygun olup olmadığı hususunun bulunduğu kanaatine vararak, başvuranın iddialarının Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi açısından incelenmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(...)

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması.”

25. Hükümet, bu şikâyetin reddedilmesi gerektiğini ileri sürse bile, bu şikâyetin dile getirilen hüküm açısından incelenmesine itiraz etmemektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

26. Hükümet, 16 Ekim 2008 tarihinde yakalanan ve 22 Ocak 2009 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilen başvuranın, 15 Ekim 2008 tarihli olaylar nedeniyle ceza yargılamasına konu edilmediğini gözlemlemektedir. Hükümet özellikle, *Şefik Demir/Türkiye* ((k.k.), No. 51770/07, § 24, 16 Ekim 2012) kararına atıfta bulunarak, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir. Hükümet, başvuranın CMK'nın 141. ve 142. maddelerine dayanarak, ulusal mahkemeler önünde tazminat davası açabileceğini tespit etmektedir. Bu bağlamda, Hükümet, Yargıtayın içtihadına göre, Cumhuriyet Savcısı'nın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi durumunda, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tazminat talep etme imkânına sahip olabileceklerini belirtmektedir.

27. Başvuran, bu konularda herhangi bir görüş sunmamaktadır.

28. Mahkeme öncelikle, başvuranın, başvuru formunda ve görüşlerinde, tutuksuz yargılanmak üzere tahliye taleplerini sunduğunu ve tutukluluk halinin devamına ilişkin kararlara itirazda bulunduğunu ileri sürmesine rağmen (yukarıda 12, 14 ve 15. paragraflar), ilgilinin taleplerinin bir nüshasını ve tutukluluğuna ilişkin 19 Ekim (tutuklanma), 4 Aralık 2008 (tutukluluk halinin devamı) ve 22 Ocak 2009 (tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilme) tarihli kararları sunmakla yetindiğini gözlemlemektedir. Mahkeme aynı zamanda, başvuranın ulusal düzeyde yaptığı girişimlere ilişkin iddiasına itiraz etmeyen Hükümetin, başvuranın, tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına hükmeden kararlara itirazda bulunmadığını da ileri sürmediğini kaydetmektedir. Gerçekte, Mahkemenin yerleşik içtihadına göre, itiraz yolu, Mahkemeye başvuruda bulunmadan önce tüketilmesi gereken bir hukuk yolunu teşkil etmektedir (*Agit Demir/Türkiye*, No. 36475/10, § 58, 27 Şubat 2018).

Mahkeme, yukarıda belirtilenleri dikkate alarak, davayı taraflarca sunulan, dosyada yer alan unsurlar ışığında inceleyecektir.

29. Mahkemenin yerleşik içtihadına göre, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi bağlamındaki şikâyetlere ilişkin olarak, bir başvuranın iç hukuku ihlal edecek şekilde özgürlüğünden yoksun bırakıldığını ileri sürmesi ve bu özgürlükten yoksun bırakmanın sona ermesi halinde, iddia edilen ihlalin kabul edilmesini ve bir tazminatın verilmesini sağlayabilecek bir tazminat davası, ilke olarak, uygulamada etkin olduğunun gerektiği gibi kanıtlanması durumunda kullanılması gereken etkin bir hukuk yoludur (*Adıgüzel ve diğerleri/Türkiye*, No. 65126/09, § 34, 13 Şubat 2018, burada yapılan atıflarla birlikte). Türkiye'ye ilişkin davalarda, Mahkeme özellikle, bu türden bir özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka veya yasaya aykırılığının iç hukukta daha önce kabul edilip edilmediği hususuna cevap vermeye çalışmıştır (*ibidem*, § 34, ve *Lütfiye Zengin ve diğerleri*, No. 36443/06, § 64, 14 Nisan 2015).

30. Somut olayda, Mahkeme öncelikle, Ağır Ceza Mahkemesi'nin CMK'nın 100. maddesine dayanarak, 19 Ekim 2008 tarihinde başvuranın tutuklanmasına karar verdiğini (yukarıda 10. paragraf) gözlemlemektedir. Dosyadan aynı zamanda, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4 Aralık 2008 tarihinde ilgilinin tutukluluk halinin devamına karar verildiği anlaşılmaktadır (yukarıda 15. paragraf). Ardından, başvuran, 22 Ocak 2009 tarihinde tahliye edilmiştir (yukarıda 18. paragraf).

Şüphesiz, Cumhuriyet Savcılığı, 28 Ekim 2008 tarihli iddianamede, soruşturmayı 15 Ekim 2008 tarihli olaylara ilişkin suçlamalardan ayırmaya ve buna ilişkin dosyayı Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığına göndermeye karar vermiştir. Bununla birlikte, bu soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesiyle sonuçlandırılmadığı ve başvuranın iddiasına göre, başvuran hakkında Diyarbakır Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldığı anlaşılmaktadır (yukarıda 13. paragraf). Ancak dosya, bu yargılamada varılmış olabilecek sonuca ilişkin herhangi bir unsur içermemektedir. Bu hususta, mevcut davanın koşulları, başvuranların maruz kaldıkları özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka uygunluğunun, daha önce, en azından zımnen, beraat kararıyla kabul edildiği, *Adıgüzel ve diğerleri* (yukarıda anılan karar) davasından ayrı tutulmaktadır. Oysa mevcut dava, dosyadan, ulusal makamların başvuranın maruz kaldığı özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı veya yasaya aykırı olduğunu açıkça ya da zımnen kabul etmediklerinin anlaşılması nedeniyle, *Lütfiye Zengin ve diğerleri* (yukarıda anılan karar, §§ 65-67) davasına oldukça benzerdir. Ayrıca, başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılmasının gerekçesinin, ilgilinin tutukluluğu sırasında geliştiği göz ardı edilmemelidir. Başvuran, 15 Ekim 2008 tarihli olaylara ilişkin bir suç nedeniyle yakalanmasına rağmen, aynı zamanda çeşitli olaylar hakkında da sorgulanmıştır. Bu son olaylarla ilgili olarak, başvuran hakkında başlatılan ceza yargılaması, mahkûmiyet kararının verilmesiyle sonuçlandırılmıştır (yukarıda 19. paragraf).

Bununla birlikte, Mahkeme, Hükümetin mevcut davanın koşullarına benzer koşullarda, CMK'nın 141. maddesinde öngörülen bir hukuk yolunun bir neticeye ulaşabildiğini belirten, iç hukukta verilen herhangi bir kararı sunmadığını gözlemlemektedir. Mahkeme, bu türden koşullarda ve mevcut davaya ilişkin koşulları dikkate alarak, yalnızca tazminatın ödenmesine ilişkin bir hukuk yolunun, kullanılması gereken bir hukuk yolunu teşkil edebileceği konusunda ikna olmamıştır (*ibidem*, §§ 65-67). Sonuç olarak, Hükümet tarafından ileri sürülen, iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itiraz kabul edilemeyecektir.

31. Mahkeme, söz konusu şikâyetlerin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve öte yandan, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek, bu şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

32. Mahkeme, başvuranın esasen 19 Ekim 2008 tarihinde tutuklanmasının hukuka uygunluğuna itiraz etmektedir. İlgiliye göre, dava koşulları dikkate alındığında, tutuklanması gerekli değildir.

33. Hükümet, başvuranın iddialarını kabul etmemektedir ve söz konusu tutuklamanın CMK'nın 100. maddesi bakımından inandırıcı nedenlerle haklı gösterildiğini ileri sürmektedir.

34. Mahkeme, “yasal yollara” uyulması da dâhil olmak üzere, bir tutukluluğun “hukuka uygunluğu” konusunda, Sözleşme'nin esasen ulusal mevzuata, ancak aynı zamanda, gerektiği takdirde, kaynakları uluslararası hukukta bulunanlar da dâhil olmak üzere, ilgililere uygulanabilir olan diğer hukuki normlara da atıfta bulunduğunu hatırlatmaktadır. Her durumda, Sözleşme, hem esasa hem de usule ilişkin normlara uyma yükümlülüğüne yer vermekte, ancak üstelik, her türlü özgürlükten yoksun bırakmanın Sözleşme'nin 5. maddesinin, kişiyi keyfilığe karşı koruma yönündeki

amacına uygun olmasını gerektirmektedir (bk., diğer kararlar arasında, *Medvedyev ve diğerleri/Fransa* [BD], No. 3394/03, § 79, AİHM 2010). İç hukuku yorumlama ve uygulama görevi öncelikle ulusal makamlara, özellikle mahkemelere ait olsa da, iç hukuka uyulmamasının Sözleşme'nin ihlaline yol açabilmesi halinde durum farklı olmaktadır. Özellikle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ileri sürüldüğü davalarda bu türden bir durum söz konusudur ve Mahkeme, iç hukuka uyulup uyulmadığını araştırmak için belirli bir denetim uygulamalıdır. Bilhassa, özgürlükten yoksun bırakma konusunda, iç hukukun tutukluluk koşullarını açıkça tanımlaması ve kanunun iç hukukun uygulanması konusunda öngörülebilir olması büyük önem taşımaktadır (*Creangă/Romanya* [BD], No. 29226/03, § 101, 23 Şubat 2012).

Öte yandan, özgürlükten yoksun bırakma, yalnızca, daha hafif olan diğer tedbirlerin, tutuklamayı gerektirecek kişisel menfaati ya da kamu menfaatini korumak için yetersiz olarak kabul edilmesi ve değerlendirilmesi durumunda haklı gösterilecek kadar ağır bir tedbirdir. Dolayısıyla, özgürlükten yoksun bırakmanın ulusal hukuka uygun olması yeterli değildir, aynı zamanda dava koşullarında gerekli olması da gerekmektedir. Daha hafif olan diğer tedbirler, bu amaçla yeterli olsa bile, tutukluluk Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendiyle uyumlu olmamaktadır (yukarıda anılan *Lütfiye Zengin ve diğerleri* kararı, § 82, burada yapılan atıflarla birlikte).

35. Bu durumda, Mahkeme, başvuranın 16 Ekim 2008 tarihinde, bu tarihten bir gün önce meydana gelen olaylara katılması nedeniyle yakalandığını gözlemlemektedir. Özellikle, dosyadan, bu olaylar sırasında eğitimin engellenmesine ilişkin eylemlerin gösteriler bağlamında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, yakalama tutanağına göre, başvuran yalnızca eğitimde anadilini kullanmaya yönelik bir kampanya yürüttüğünden değil, aynı zamanda ceza gerektiren bir suçu oluşturan, eğitim hakkını engellediği (yukarıda 7. paragraf) için de yakalanmıştır.

(yukarıda 23. paragraf). Mahkeme, bu unsurları göz önünde bulundurarak, ilgilinin bir suç işlediğine dair “[hakkında] şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlere” dayanarak tutuklandığının kabul edilebileceği ilkesinden hareket edecektir. Ayrıca, 19 Ekim 2008 tarihinde nöbetçi hâkim tarafından verilen tutuklama kararında özellikle atfedilen eylemlerin belirtilmemesine rağmen (yukarıda 10. paragraf), bu karardan, başvuranın, terör propagandasını yapma yönünde tek bir suç işlediğine dair hakkında şüphelenildiği gerekçesiyle tutuklandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, ilgili tarafından şikâyetin sunulma şeklini dikkate alarak (yukarıda 24. paragraf), ceza soruşturmalarına konu edilen, başvurana atfedilen diğer eylemler üzerinde durmaması gerektiği kanısına varmaktadır. Nitekim başvuranın şikâyetleri yalnızca 15 Ekim 2008 tarihli olaylar nedeniyle tutuklanmasıyla ilgilidir ve ilgili, diğerlerinin yanı sıra, nöbetçi hâkim tarafından terör propagandasını yapma suçunun kurucu unsurlarından biri olarak kabul edilen bu eylem nedeniyle yakalanmış ve ardından tutuklanmıştır.

36. Mahkeme, başvuranın tutuklanmasının hukuka uygunluğuna ilişkin olarak, Türk hukukunda, CMK’nın 100. maddesinin içeriğinden anlaşıldığı şekliyle (yukarıda 20. paragraf), bir kişinin tutuklanmasının yalnızca, atfedilen suçun işlendiğine dair hakkında kuvvetli şüphelerin bulunması ve ayrıca, şüphelinin kaçma riski veya delilleri değiştirme ya da tanıklara, mağdurlara veya diğer kişilere baskı yapılması riski gibi bir tutuklama nedeninin bulunması halinde mümkün olmaktadır. Bu iki koşul kümülatiftir: Kanun’a göre, kuvvetli şüphelerin varlığına, en azından bir tutuklama nedeninin de eklenmesi gerekmektedir. Son olarak, bu iki koşul oluşsa bile, özgürlükten yoksun bırakma durumundan daha hafif olan tedbirlerin uygulanmasının öngörülmesi gerekmektedir (yukarıda anılan *Lütfiye Zengin ve diğerleri* kararı, § 83).

37. Mahkeme, somut olayda, başvuranın yukarıda belirtilen hüküm uyarınca tutuklandığını gözlemlemektedir. Başvuranın tutuklanması

yönündeki kararı gerekçelendirmek için, Ağır Ceza Mahkemesinde görevli nöbetçi hâkim, atfedilen suçun niteliğini, mevcut delil durumunu ve atfedilen suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını ileri sürmüştür. Ayrıca, bu hâkim, söz konusu suçun katalog suçlar arasında yer aldığını belirtmiştir (yukarıda 10. paragraf).

38. Suçun niteliğine ilişkin olarak, Mahkeme özellikle, nöbetçi hâkim tarafından ileri sürülen gerekçelerden, söz konusu hâkimin başvuranın tutuklanmasına karar vermek için atfedilen suçun “katalog” suçlar arasında yer alması hususuna dayandığının anlaşıldığını gözlemlemektedir. Oysa nöbetçi hâkimin iddiasının aksine, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen terör örgütü propagandası yapma suçu ile , eğitimin engellenmesine ilişkin suç, Türk yasa koyucu tarafından bu türden bir suç olarak kabul edilmemiştir. Ayrıca, dosyadan başvuran hakkında, tutukluluğu sırasında, “katalog” suç işlediğine dair şüphelenilmediği veya suçlanmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, nöbetçi hâkim, kaçma riski veya delilleri değiştirme ya da tanıklara, mağdurlara ve diğer kişilere baskı yapılması riski gibi bir tutuklama nedeninin varlığını varsayamamış ve söz konusu tutukluluğu haklı göstermek için tutuklama nedenlerinin varlığına ilişkin yasal karineden yararlanamamıştır.

39. Mahkeme bu bağlamda, söz konusu suçun katalog suçu olduğu yönündeki değerlendirmenin, nöbetçi hâkimin, CMK’nın 100. maddesinde yer alan kaçma ve delilleri değiştirme riskinin bulunmamasına ilişkin başvuranın iddialarını değerlendirmemesine neden olduğunu gözlemlemektedir.

40. Dolayısıyla, Mahkeme, bir katalog suçun söz konusu olduğu gerekçesiyle nöbetçi hâkim tarafından 19 Ekim 2008 tarihinde verilen başvuranın tutuklanması yönündeki kararın ulusal mevzuata uygun olmadığı kanısına varmaktadır. Sonuç olarak, ulusal makamlar tarafından ileri sürülen gerekçeler, başvuranın en azından 19 Ekim’den 4 Aralık 2008 tarihine kadar

tutuklu kalmasını haklı göstermek için yeterli bir dayanak oluşturamaz (yukarıda 15. paragraf).

Dolayısıyla, bu hüküm ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME’NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

41. Başvuran, maruz kaldığı özgürlükten yoksun bırakmanın barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir. Başvuran bu bağlamda, Sözleşmenin 10 ve 11. maddelerini ileri sürmektedir.

Mahkeme, dava koşullarında, Sözleşme’nin 10. maddesinin, özel bir hüküm (*lex specialis*) olan Sözleşme’nin 11. maddesine nazaran genel bir hüküm (*lex generalis*) olarak değerlendirildiği ve böylelikle, bu maddenin ayrı olarak dikkate alınmasına gerek olmadığı kanaatine varmaktadır (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde (*mutatis mutandis*), *Ezelin/Fransa*, 26 Nisan 1991, § 35, A serisi No. 202, bk., özellikle, yukarıda anılan *Lütfiye Zengin ve diğerleri* kararı, § 35). Dolayısıyla, başvuranın Sözleşme’nin 10. maddesi ışığında değerlendirilen, Sözleşme’nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyetinin incelenmesi gerekmektedir.

Sözleşme’nin 11. maddesinin somut olayla ilgili bölümü aşağıdaki şekildedir:

“1. Herkes barışçıl olarak toplanma hakkına sahiptir (...)

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.”

42. Hükümet, başvuranın iddiasına karşı çıkmaktadır.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

43. Hükümet öncelikle, Mahkemeyi altı ay süre kuralına uyulmaması veya iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermeye davet etmektedir. Esas olarak, Hükümet, başvuranın 15 Ekim 2008 tarihli olaylara katılması nedeniyle ceza yargılamasına tabi tutulmadığını iddia etmektedir. Dolayısıyla, alt aylık süre bu tarihte işlemeye başlamaktadır; oysa başvuru, Hükümete göre altı aylık sürenin dışında, 15 Ocak 2009 tarihinde yapılmıştır. Buna ek olarak, Hükümet, başvuranın Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerine ilişkin şikâyetini ulusal mahkemeler önüne taşımadığını ileri sürmektedir.

44. Başvuran, bu konularda herhangi bir görüş sunmamaktadır.

45. Hükümetin altı aylık süre kuralına uyulmamasına ilişkin itirazıyla ilgili olarak, Mahkeme, ilgilinin barışçıl bir gösteriye katılması nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılmasından şikâyet ettiğini gözlemlemektedir. Oysa ilgili, 22 Ocak 2009 tarihinde, yani mevcut başvurunun yapılmasının ardından tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmiştir. Her halükarda, altı aylık sürenin, Hükümetin ileri sürdüğü gibi, - söz konusu olayların yaşandığı tarih olan - 15 Ekim 2008 tarihinde işlemeye başladığı varsayıldığında, başvuru, belirtilen tarihin ardından altı aydan daha kısa bir süre sonra 15 Ocak 2009 tarihinde yapılmıştır. Bu nedenle, Mahkeme, Hükümet tarafından bu bağlamda ileri sürülen itirazı reddetmektedir.

46. Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin itirazıyla ilgili olarak, Mahkeme, başvuranın, 19 Ekim 2008 tarihli ifadesinde, eğitimde anadilinin kullanılmasına yönelik bir kampanya kapsamında Diyarbakır Üniversitesi kampüsünde düzenlenen basın açıklamasına, yürüyüşe ve oturma eylemine kendi isteğiyle katıldığını belirttiğini gözlemlemektedir. Öte yandan, başvuran, tutukluluk kararına 21 Ekim 2008 tarihinde itirazda bulunduğu sırada, bu toplanmalara katılmasının terör örgütü lehine propaganda eylemi olarak değerlendirilemeyeceğini ileri

sürmüştür. Özellikle, başvuran, 24 Aralık 2008 tarihinde sunulan, tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebi çerçevesinde, barışçıl toplanma özgürlüğünün ihlal edildiğinden hakkında açıkça bahsetmiştir. (yukarıda 17. paragraf). Dolayısıyla, özgürlükten yoksun bırakma tedbirine itiraz etmek amacıyla başvuran tarafından ileri sürülen hukuki iddialar, Sözleşme'nin 11. maddesine ilişkin bir şikâyeti içermekteydi (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde (*mutatis mutandis*), *Fressoz ve Roire/Fransa* [BD], No. 29183/95, § 39, AİHM 1999-I).

Bu nedenle, Mahkeme, Hükümetin, iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin ilk itirazını reddetmektedir.

47. Mahkeme, başvurunun bu kısmının Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığını tespit ederek, söz konusu kısmın kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

48. Başvuran, barışçıl bir şekilde meydana gelen faaliyetlere (Diyarbakır Üniversitesi kampüsünde düzenlenen bir basın açıklaması, yürüyüş ve oturma eylemi) katıldığını tekrarlamaktadır.

49. Hükümet, Sözleşme'nin 11. maddesinin dava koşullarına uygulanabilirliğine veya müdahalenin varlığına itiraz etmeksizin, 15 Ekim 2008 tarihli gösteriler kapsamında, bazı öğrencilerin sınıflara baskın yaparak ve masalara vurarak, dersleri bozmaya ve gösteriye katılmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Hükümet aynı zamanda, güvenlik güçlerinin, basın bildirisinin herhangi bir müdahale olmaksızın okunduğu ve başvuranın bu olayların ardından bir gün sonra yakalandığı söz konusu gösteriler sırasında müdahalede bulunmadıklarını vurgulamaktadır. Öte yandan, Hükümet, başvuranın bu olaylara katılması nedeniyle ceza yargılamasına tabi tutulmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte,

Hükümet, ilgili içtihatları ışığında, bu bağlamda başvuranın şikâyetinin değerlendirmesini Mahkemenin takdirine bırakmaktadır.

50. Mahkeme, başvuranın 16 Ekim 2008 tarihinde polis tarafından yakalandığını gözlemlemektedir. Yakalama tutanağından, başvuran hakkında yalnızca eğitimde anadilinin kullanılmasına yönelik bir kampanya yürüttüğüne dair değil, aynı zamanda eğitim hakkını engellediğine dair şüphelenildiğinin anlaşılmasına rağmen, Hükümet, ilgilinin Diyarbakır Üniversitesi kampüsünde düzenlenen basın açıklamasına, yürüyüşe ve oturma eylemine katılması nedeniyle yakalandığını kabul etmektedir. Nitekim sorgulama tutanaklarından, başvuranın söz konusu gösteriler sırasında eğitim hakkını engellemeye yönelik eylemlere karışmış olma ihtimali hakkında sorgulanmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, başvuranın katıldığı gösterilerin barışçıl olduğu tespit edilmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme, başvuranın 15 Ekim 2008 tarihli olaylara katılması nedeniyle ulusal mahkemeler tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına karar verilmesinin, Sözleşme'nin 11. maddesiyle güvence altına alınan hakkın kullanılmasına yönelik bir müdahale teşkil ettiği sonucuna varmaktadır (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde (*mutatis mutandis*), *Steel ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 23 Eylül 1998, §§ 92-93, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1998-VII).

51. Mahkeme, başvuranın tutuklanmasının Türk hukukuna uygun olmadığını ve dolayısıyla, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası anlamında hukuka uygun olarak değerlendirilemeyeceğini yukarıda tespit ettiğini (40. paragraf) hatırlatmaktadır. Başvuran, diğer eylemlerinin yanı sıra, nöbetçi hâkim tarafından terör propagandasını yapma suçunun kurucu unsurlarından biri olarak kabul edilen, 15 Ekim 2008 tarihli gösterilere katılması nedeniyle yakalanarak, ardından tutuklanmıştır (yukarıda 35. paragraf). Yukarıda vurgulandığı üzere (40. paragraf), başvuranın tutuklanması, nöbetçi hâkimin iddiasının aksine, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen suçun Türk kanun koyucu tarafından "katalog" suçu olarak

değerlendirilmemesi nedeniyle ulusal mevzuata uygun değildir (yukarıda 38. paragraf).

Oysa, barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasına yönelik bir müdahalenin Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasıyla aynı şekilde “kanun tarafından öngörülmesini” gerektiren Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası, her türlü özgürlükten yoksun bırakmanın “hukuka uygun” olmasını gerektirmektedir ve başvuranın tutuklanmasının Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası bakımından “kanun tarafından öngörülmediği” sonucuna varılmaktadır (benzer bir yaklaşımla ilgili olarak, bk., *ibidem*, § 94).

52. Mahkeme, bu sonucu dikkate alarak, somut olayda Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrasının diğer gerekliliklerine uyulup uyulmadığının denetlenmesinin gerekli olmadığı kanısına varmaktadır.

Dolayısıyla, Sözleşme'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

III. DİĞER İHLAL İDDİALARI HAKKINDA

53. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesine dayanarak, aynı zamanda, herhangi bir ayrıntı belirtmeksizin, yargılamanın adil olmamasından şikâyet etmektedir. Öte yandan, başvuran, Sözleşme'nin 14. maddesi anlamında, etnik kökenine dayalı bir ayrımcılığa maruz kaldığını ileri sürmektedir.

54. Elinde bulunan unsurların tamamını dikkate alarak ve ileri sürülen iddiaları incelemeye yetkili olduğu ölçüde, Mahkeme, Sözleşme veya Protokolleri tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin herhangi bir belirti tespit etmemektedir. Sonuç olarak, bu şikâyetler, açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmelidir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

55. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

56. Başvuran, manevi tazminat olarak 8.000 avro (EUR) ve maddi tazminat olarak aynı meblağı talep etmektedir. Öte yandan, başvuran, Mahkeme önünde yapılan masraf ve giderler için 2.930 avro talep etmektedir. Başvuran, çalışma saatleriyle ilgili bir dekont ve bir fatura sunmaktadır.

57. Hükümet, bu taleplere itiraz etmektedir.

58. Mahkeme, başvuranın tespit edilen ihlaller nedeniyle maddi zarara maruz kaldığını gösteren herhangi bir unsur sunmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, bununla ilgili talebi reddetmektedir. Mahkeme, manevi zarara ilişkin olarak, başvuranın yukarıda belirtilen barışçıl toplanmalara katılması konusunda makamların gösterdikleri tepkiler karşısında çaresizlik ve üzüntü duygularını hissetmiş olabileceği kanısına varmaktadır. Mahkeme, bu zararın yalnızca ihlal tespitleriyle telafi edilemeyeceği kanaatine varmaktadır (yukarıda belirtilen *Lütfiye Zengin ve diğerleri* kararı, § 98). Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, başvurana manevi tazminat olarak 5.000 avro ödenmesi gerektiği kanısına varmaktadır. Son olarak, Mahkeme, elinde bulunan belgeleri ve içtihatlarını dikkate alarak, başvurana bütün masraflar karşılığında 2.000 avro ödenmesinin makul olduğu kanaatine varmaktadır.

59. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu tutarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi ve Sözleşme'nin 11. maddesi bağlamındaki şikâyetlerle ilgili kısmının kabul edilebilir olduğuna ve geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna,

2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine;

3. Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine;

4. a) Davalı Devletin başvurana, işbu kararın Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kesinleşeceği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, aşağıdaki meblağları ödemekle yükümlü olduğuna:

i. Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 5.000 avro (beş bin avro);

ii. Başvuran tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için 2.000 avro (iki bin avro);

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu tutarlara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

5. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine

karar vermiştir.

HAKİM AYDIN / TÜRKİYE KARARI

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince, 26 Mayıs 2020 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith

Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano

Başkan